

УДК [159.9:378:351.74](477)

Валерій Васильович СОКУРЕНКО,

ректор Харківського національного університету внутрішніх справ,

доктор юридичних наук, доцент;

ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8923-5639>

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ ПСИХОЛОГІЧНОЇ РОБОТИ В ОРГАНАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ

Описано напрямки системи психологічного забезпечення поліцейських. Названо причини надзвичайних ситуацій у поліцейському середовищі, які зумовлюють необхідність проведення психокорекційної та консультативної роботи з поліцейськими. Запропоновано основні напрями діяльності практичних психологів в органах Національної поліції України.

Відповідно до п. 51 Положення про Національну поліцію в підрозділах поліції належить організувати **систему психологічного забезпечення поліцейських**, діяльність якої має охоплювати такі напрямки:

- а) психологічний добір на службу, результати якого зберігаються в особовій справі поліцейського протягом служби;
- б) психологічне супроводження проходження служби;
- в) професійно-психологічна підготовка;
- г) психологічна підтримка оперативно-службових заходів;
- г) сприяння здоровому способу життя поліцейського за межами служби.

Спеціальний психологічний добір кандидатів на службу в Національній поліції у 2016 році здійснювали рекрутингові центри, в яких працюють цивільні психологи (тобто відсутні психологи-поліцейські), які не володіють вичерпною інформацією про особливості діяльності правоохоронних органів та специфічні умови служби, а отже, не можуть адекватно діагностувати придатність (або непридатність) кандидата на службу в поліції. При цьому штатними психологами МВС упродовж 2015 року було проведено вивчення 22965 кандидатів на службу (у 2014 році – 29390 осіб).

Штатними психологами здійснюється психологічний відбір кандидатів на навчання у ВНЗ МВС. Як свідчить практика, штатними психологами здійснюються: в окремих випадках індивідуальне психологічне консультування працівників та членів їх сімей; вивчення та оптимізація соціально-психологічного клімату в колективах; експрес-діагностика; заходи з адаптації молодих працівників до служби.

В кожній із провідних європейських країн психологічна служба діє і дуже активно впливає на внутрішню політику МВС. Наприклад, у

Німеччині історія існування Центральної психологічної служби нараховує більше 40 років. Норматив чисельності в європейських країнах, як правило, – близько 200 працівників на одного психолога, що дозволяє здійснювати реальну психокорекційну та консультативну роботу з поліцейськими. Необхідність здійснення такої роботи викликана впливом низки факторів, які не компенсуються високою зарплатнею чи позитивною думкою громадськості про поліцію, зокрема високою стресогенністю служби.

Створення служби психологічного забезпечення в Україні свого часу (2004 рік) було викликано високим рівнем суїцидальної активності серед міліціонерів і дозволило значно його знизити. Але тепер знову проблеми: тільки в листопаді–грудні 2015 року, наприклад, покінчили із собою 15 працівників поліції (з яких 4 брали участь в АТО). Висока кількість самогубств та інших надзвичайних подій серед особового складу поліції внаслідок АТО, конфліктних ситуацій, масового звільнення буде мати місце і в подальшому.

Причинами надзвичайних ситуацій у поліцейському середовищі є:

- недостатня психологічна підготовка працівників деяких служб поліції, дефіцит у них навичок спілкування з громадянами різних категорій;

- некомплект кадрів основних поліцейських служб (карний розшук, слідство, дільничні) й у зв'язку з цим велика перевантаженість;

- негативні емоційні переживання, накопичення негативізму, розчарування серед працівників щодо непропорційності грошового забезпечення «старих» і «нових» поліцейських;

- руйнування системи наставництва і відсутність передачі професійного досвіду новому поповненню;

- прихід до Національної поліції значної кількості «випадкових людей» на хвилі ентузіазму, які не пройшли належного відбору та навчання;

- стресовий вплив на психологічний статус поліцейських виконання службово-бойових завдань у зоні АТО. Прояви психотравм, як правило, відстрочені в часі, тобто у працівника виникає «зрив» у поведінці не одразу після повернення, а під час уже «звичайної» служби. У Харківській області ця проблема набуває особливої гостроти у зв'язку з тим, що частина області безпосередньо включена до зони антитерористичної операції.

З урахуванням змін, які відбулися в державі, згідно з потребами психологічного забезпечення діяльності органів Національної поліції напрямами використання практичних психологів можуть бути:

- розробка заходів поліпшення іміджу поліції;

- участь у приймальних та атестаційних комісіях, розробка принципів і методів їх роботи, створення асесмент-центрів, здійснення заходів добору працівників на посади;
- оптимізація психологічного клімату в колективах, попередження деструктивних явищ, прогнозування працездатності працівників;
- екстрена психологічна допомога та психологічна реабілітація працівників;
- забезпечення оперативної поліцейської діяльності психологічними знаннями і тактиками;
- участь у судово-психологічних експертизах;
- створення психологічних портретів розшукуваних злочинців;
- участь у розшукових діях (розробка тактик допиту, очної ставки, огляду місця події тощо).

Психологічна служба має також забезпечувати освіту, підвищення кваліфікації та професійно-психологічну підготовку працівників поліції з метою забезпечення достатнього рівня їх психологічної готовності до діяльності й компетентності в галузі юридичної психології у сфері взаємодії з населенням; розробку і здійснення психологічних тренінгів різної спрямованості з працівниками (вперше прийнятими на службу, кандидатами на керівні посади та керівниками, окремими категоріями працівників, які найбільше спілкуються з населенням).

Отримано 28.02.2017